

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Департман за србистику

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У НИШУ
РЕЦЕНЗИЈА МОНОГРАФИЈЕ ДОЦ. ДР ЈЕЛЕНЕ СТОШИЋ: *ТЕФТЕРИ СА ПРОСТОРА
ЈУГОИСТОЧНЕ СРБИЈЕ КАО ИЗВОРИ ЗА ЈЕЗИЧКА ИСТРАЖИВАЊА (XVIII И XIX ВЕК)*

Одлуком Наставно-научног већа Филозофског факултета у Нишу бр. 95/1-8-6-01 од 2. 4. 2025. године именована сам за рецензента рукописа доц. др Јелене Стошић, под називом: *Тештери са простора југоисточне Србије као извори за језичка истраживања (XVIII и XIX век)*.

Рукопис др Јелене Стошић, доцента Филозофског факултета у Нишу садржи укупно 235 страна преломљеног текста у формату 17х24 цм. Поменути рукопис замишљен је као монографија, настала као резултат истраживања на пројекту Огранка САНУ у Нишу (број О-24-19) под називом: *Извори за проучавање српског језика на тлу југоисточне Србије у XVIII и XIX веку*, чији је координатор академик Јасмина Грковић-Мејдор а руководилац проф. др Ирена Цветковић Теофиловић.

Иако је у постојећој литератури већ скренута пажња на значај тефтера као извора за најразноврснија истраживања, аутор Јелена Стошић истиче у Предговору потребу да се овој врсти грађе мора посветити већа пажња, посебно у језичким истраживањима.

Осим поменутог Предговора и Увода, књига *Тештери са простора југоисточне Србије као извори за језичка истраживања (XVIII и XIX век)* садржи две веће целине. Прва целина О Тештерима (I) садржи укупно три поглавља: „Сачувани тештери”, „Језик у тештерима” и „Одlike тештера као пословноадминистративних докумената”. Прво поглавље „Сачувани тештери” има за циљ да објасни о каквим је изворима реч, као и да представи неке од најзначајнијих тештера са српског језичког простора, са посебним акцентом на тештерима са простора југоисточне Србије из XVIII и XIX века. У другом поглављу „Језик у тештерима” дате су напомене о језику тештера на основу досадашњих истраживања ове врсте списка, као и на основу ауторових увида у одабрану грађу. У трећем поглављу под именом „Одlike тештера као пословноадминистративних докумената” указано је на основне карактеристике тештера које се могу издвојити као заједничке: временска локализованост, терминологичност, номиналност, онимичност, персоналност и клишеизираност.

Друга целина Тештери као значајан извор лексике (II) посвећена је тештерима, као што и сам наслов говори, као изворима за разноврсна истраживања из домена лексике. Састоји се, такође, из три (обимнија) поглавља: „Тештери као извори за лингвокултуролошка истраживања – напомене о лексици Тештера Нишавске митрополије из XIX века”, „Антропонимија Пирота и околине у XIX веку – на основу Тештера Нишавске митрополије и Тештера Малог Ристе”, „Економско-трговинска лексика у

тефтерима нишког храма Светог Николаја (XVIII век)". У првом поглављу под називом „Тефтери као извори за лингвокултуролошка истраживања – напомене о лексици Тефтера Нишавске митрополије из XIX века”, указано је на потенцијал тефтера за лингвокултуролошка истраживања. Друго поглавље под именом „Антропонија Пирота и околине у XIX веку – на основу Тефтера Нишавске митрополије и Тефтера Малог Ристе”, показује какав је био антропонијски систем у Пироту и околини у XIX веку на основу богате антропонијске грађе, што је резултирало и чињеницом да је ово најобимније поглавље у целој монографији. Треће поглавље под насловом „Економско-трговинска лексика у тефтерима нишког храма Светог Николаја (XVIII век)” указује на економско-трговинску лексику у тефтерима, која је, с обзиром на њихову природу, веома заступљена и представља једну од лексичких особености ове врсте докумената, иако нема јасних критеријума по којима је издвојена лексика припадала баш „економско-трговинској лексици”.

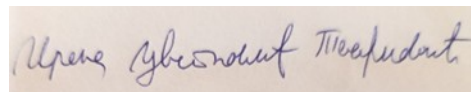
С обзиром на значај лексике из области економско-трговинских односа, на крају књиге, после Закључка (III), дат је „Речник економско-трговинске лексике у тефтерима” (IV), при чему је овог пута грађа допуњена и лексиком из Тефтера Нишавске митрополије из XIX века. Речник изискује додатни рад, нарочито у погледу техничког уређења.

После Речника дати су резиме на енглеском језику (Summary), затим списак извора, као и коришћена литература (V), која би се могла проширити новијом, пре свега, дијалектолошком литературом.

На самом крају, дати су адекватни прилози (VI) у виду снимака појединих страница тефтера који су настали на просторима југоисточне Србије у XVIII и XIX веку.

У корисне прилоге спадају и два регистра: Регистар имена и Регистар појмова, као и Изводи из рецензија.

Сprovedено истраживање, иако ограничено на четири тефтера са подручја југоисточне Србије, вођених у Нишу, Пироту и Врању, показало је правац и значај будућих истраживања на овој помало заборављеној грађи. Осим језичке слике света југоисточне Србије у XVIII и XIX веку коју пружа анализа ове врсте споменика, даља истраживања би могла бити усмерена и на податке значајне за историјску дијалектологију. Скретање пажње на до сада познате али и непознате (непроучене) изворе највећа је вредност рукописа *Тефтери са простора југоисточне Србије као извори за језичка истраживања (XVIII и XIX век)* др Јелене Стошић, те га са задовољством препоручујемо за штампу.

У Нишу, 12. 5. 2025.

Проф. др Ирена Цветковић Теофиловић